

„EGYÜTT A MEGÁLLÓÉRT” – KÖZÖSSÉGI ÖNKÉNTES AKCIÓ EGY VIDÉKI SZEGREGÁTUMBAN

VIDÁK GÁBOR¹

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2025.4.101-117>

Absztrakt

Az esettanulmány a Youth Care for Change nemzetközi programhoz kapcsolódó közösségi önkéntes akciót mutatja be, amely Somogyszentpál egyik szegregált településrészén jött létre. A program során civil szervezetek – a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület és a Megoldás a Biztonságra Alapítvány –, hazai és nemzetközi önkéntesekkel, valamint helyi roma fiatalokkal együttműködésben, újította meg a település elhanyagolt, balesetveszélyes buszmegállóját.

A kutatás célja annak feltárása, miként válhat az önkéntesség a társadalmi integráció és közösségfejlesztés hatékony eszközévé hátrányos helyzetű vidéki közösségekben, különös tekintettel az interkulturális és intergenerációs tanulási folyamatokra. A projekt előzménye egy ifjúsági workshop és kerekasztal-sorozat, illetve egy részvételi filmes workshop volt, mely során a résztvevők szembesültek a helyi lakosok – különösen a fiatalok – által készített videókban is dokumentált infrastrukturális problémákkal. Egy francia önkéntes, aki vándorácként dolgozik, önként vállalta az új buszmegálló megtervezését és megépítését, amennyiben sikerül a szükséges anyagokat előteremteni. Az építés három hétvégén át tartott, főként újrahasznosított anyagok felhasználásával. A munkában külföldi és magyar önkéntesek, valamint helyi roma fiatalok is részt vettek. Az elemzés kvalitatív esettanulmány-módszerre épül, amely a terepmunka során végzett megfigyelésekre, interjúkra és részvételi dokumentációra támaszkodik. A tanulmány részletesen bemutatja az önkéntes program koordinációját, a résztvevő szervezetek együttműködésének tapasztalatait, az interkulturális és intergenerációs tanulási folyamatokat, valamint azokat a kihívásokat és megoldásokat, amelyek a terepen jelentkeztek. A történet jól példázza, hogyan válhat az önkéntesség eszközzé a közösségfejlesztésben és a társadalmi kirekesztés enyhítésében.

Kulcsszavak: önkéntesség, közösségi részvétel, civil együttműködés, interkulturális együttműködés, részvételi videózás, ügyvideó

¹ Vidák Gábor szociális munkás, emberi erőforrás tanácsadó, a PTE-BTK Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszék tanársegéde, a PTE-BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola doktorandusza.

"Together for the bus stop" – a community volunteer action in a rural segregated area

Gábor Vidák

Abstract

The case study presents a community volunteer action carried out in connection with the international *Youth Care for Change* program, implemented in a segregated neighborhood of Somogyszentpál, Hungary. During the project, civil organizations — the Fekete Sereg Youth Association and the Megoldás a Biztonságra Foundation — collaborated with domestic and international volunteers as well as local Roma youth to renovate the village's neglected and hazardous bus stop.

The aim of the study is to explore how volunteering can serve as an effective tool for social integration and community development in disadvantaged rural areas, with special attention to intercultural and intergenerational learning processes. The project was preceded by a series of youth workshops and roundtable discussions, as well as a Participatory Video workshop, during which participants confronted the infrastructural problems of the area, documented in videos made by young local residents. A volunteer from France, who works as a traveling carpenter, offered to design and build a new bus stop, provided that the necessary materials were provided. Construction took place over three weekends, mainly using recycled materials. Both international and Hungarian volunteers, together with local Roma youth, participated in the work. The analysis applies a qualitative case study approach, drawing on field observations, semi-structured interviews, and participatory documentation. The study provides a detailed account of the coordination of the volunteer program, the experiences of cooperation between the participating organizations, and the intercultural and intergenerational learning processes. It also discusses the challenges and solutions that emerged in the field. The story exemplifies how volunteering can become an effective tool for community development and for mitigating social exclusion.

Keywords: volunteering, community participation, civil cooperation, intercultural collaboration, participatory video, advocacy video

BEVEZETÉS

A hátrányos helyzetű településeken élő közösségek társadalmi felzárkóztatása és a közösségi részvétel erősítése az utóbbi években a hazai és nemzetközi fejlesztéspolitika kiemelt célterülete lett. A periférián élő, szegregált csoportok esetében az intézményi eszközök gyakran csak korlátozottan érik el a kívánt hatást, ezért egyre nagyobb hangsúlyt kapnak azok a helyi, alulról szerveződő kezdeményezések, amelyekben az önkéntesség és a közösségi cselekvés kap központi szerepet (Imre 2015).

Jelen tanulmány egy ilyen helyi jó gyakorlatot mutat be Somogyszentpál település példáján keresztül, ahol 2025 nyarán önkéntesek és helyi fiatalok közösen építettek új buszmegállót a szegregátum területén. A projekt – amely a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület² és a Megoldás a Biztonságra Alapítvány³ együttműködésében, nemzetközi önkéntesek bevonásával valósult meg – a YOU(th) CARE for Change⁴ program helyi pilot-akciójaként indult.

A projekt kiindulópontját a helyi fiatalok által készített ügyvideók adták, amelyekben ők maguk fogalmazták meg problémáikat és igényeiket, köztük a használhatatlan, balesetveszélyes buszmegálló állapotát. Az így előtárt közösségi igény a helyi cselekvés katalizátorává vált, és lehetőséget teremtett arra, hogy a fiatalok aktív szereplőkké váljanak saját környezetük alakításában.

A tanulmány, amely az „Együtt a megállóért” címet viseli, arra a kérdésre keresi a választ, miként válhat az önkéntesség a társadalmi integráció és közösségfejlesztés hatékony eszközévé hátrányos helyzetű térségekben. A dolgozat kiemelt figyelmet fordít arra, hogy milyen tanulási, együttműködési és közösségi folyamatok bontakoznak ki akkor, amikor helyi lakosok és nemzetközi önkéntesek közös célért dolgoznak, valamint, hogy milyen akadályok és feltételek határozzák meg a részvételt olyan közösségekben, ahol az önkéntesség korábban nem volt a kulturális gyakorlat része. A vizsgálat nem csupán az önkéntes munka társadalmi hatásaira, hanem annak közösség- és szemléletformáló szerepére is fókuszál, bemutatva, hogy a közös cselekvés miként erősítheti a bizalmat, a szolidaritást és a helyi identitást olyan közegben, ahol a társadalmi kirekesztettség mindennapos valóság.

A tanulmány szerkezete a közösségi önkéntes akció folyamatát követi a kezdetektől a lezárásig. A következő fejezet a település társadalmi és infrastrukturális helyzetét mutatja be, korábbi kutatási eredményekre támaszkodva, hogy kontextust adjon az akció létrejöttének. Ezt követően a YOU(th) CARE for Change program somogyszentpáli tevékenységeinek ismertetése következik, amely a projekt közvetlen hátterét adja. A megvalósítás fejezete részletesen bemutatja a buszmegálló újjáépítésének folyamatát, az önkéntes munka megszervezését és lebonyolítását. A résztvevők és az együttműködés jellemzői című rész elemzi a civil szervezetek, a nemzetközi önkéntesek és a helyi roma fiatalok szerepét, valamint

² <https://fekete-sereg.hu/>

³ <https://megoldasabiztonsagra.hu/>

⁴ <https://dearprogramme.eu/project/youth-care-for-change/>

az interkulturális és intergenerációs tanulási helyzeteket. A kihívások és megoldások-fejezet a terepen jelentkező nehézségeket és az azok kezelésére alkalmazott stratégiákat tárgyalja. Végül az eredmények és hatások címet viselő fejezet egyben láttatja az akció rövid és hosszú távú társadalmi hozadékait, míg az összegzés a tanulságokat és a további fejlesztési lehetőségeket festi fel.

A kutatás kvalitatív esettanulmányra épül, amelynek célja a közösségi önkéntes akció társadalmi és pedagógiai tanulságainak feltárása volt. A vizsgálat több, egymást kiegészítő módszert alkalmazott: félig strukturált interjúk készültek a projektben részt vevő helyi fiatalokkal, az önkéntesekkel és a civil szervezeti képviselőkkel, valamint résztvevő megfigyelés zajlott az építési folyamat alatt. A szerző a terepmunkában aktívan jelen volt a buszmegálló építésének három hétvégéje során, így első kézből gyűjtött tapasztalatokat a közösségi együttműködés dinamikájáról, a bizalomépítésről és a tanulási helyzetek alakulásáról. A kutatás dokumentumelemzéssel és fotóalapú terepnaplóval is kiegészült, amelyek segítették a közösségi folyamatok és a tanulási tapasztalatok értelmezését.

Az elemzés célja nem a reprezentativitás, hanem a folyamatok mélyebb megértése és annak bemutatása, hogyan alakítja át az önkéntes cselekvés a közösségi viszonyokat és a helyi identitást egy hátrányos helyzetű, szegregált térségben.

SOMOGYSZENTPÁL TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA A KORÁBBI, CÉLZOTT KUTATÁSOK EREDMÉNYEI ALAPJÁN

Somogyszentpál Somogy megye délnyugati részén található, közel a Balatonhoz. A település 1929-ben alakult Varjaskér és Tótszentpál egyesítésével,⁵ jelenlegi népessége (2025) 812 fő,⁶ közülük 238 gyermek. A lakásállomány 367 darab, ezek több mint egynegyede alacsony komfortfokozatú, és a szennyvízelvezetés a házak kétharmadában nincs megoldva.

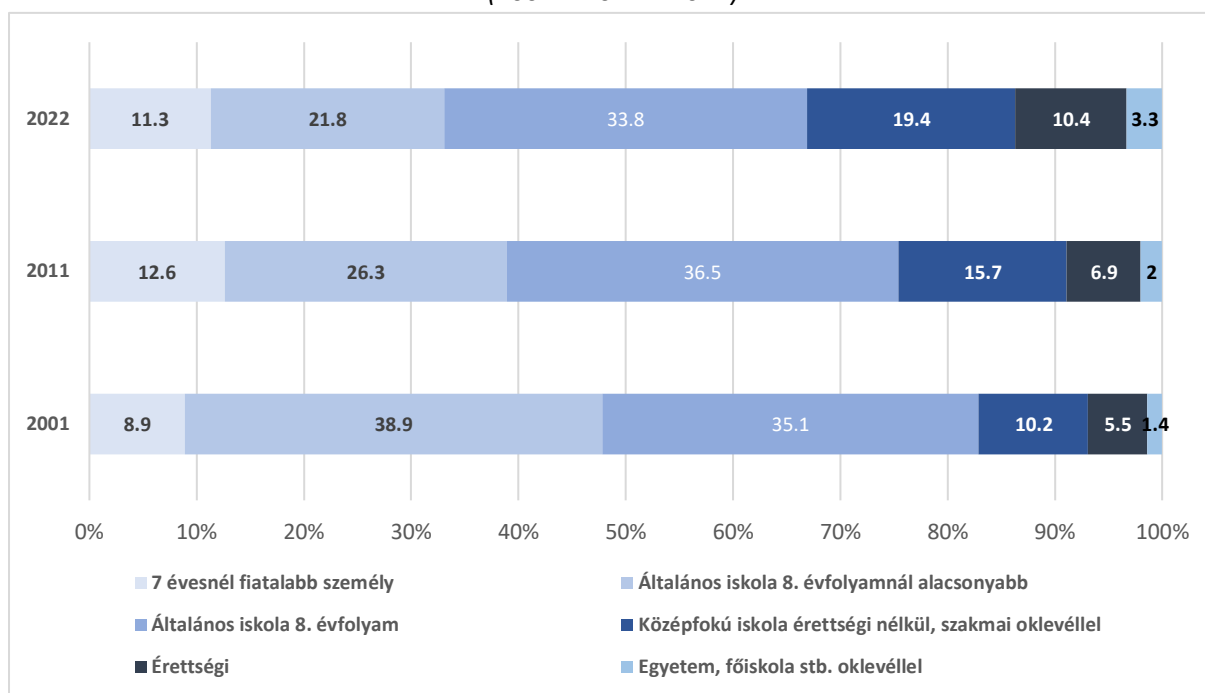
A munkanélküliség magas, a lakosság jelentős része közfoglalkoztatásban dolgozik, a község fő foglalkoztatója az önkormányzat. A településen csak óvoda működik, az iskola évtizedek óta zárva van, a gyerekek Kéthelyre és Marcaliba járnak iskolába. A településen a társadalmi szerkezet erősen szegmentált, és a romák aránya magas. A szegregátumban a legmagasabb a hátrányos helyzetben élő romák és nem romák száma (Vidák 2023a).

⁵ <https://www.somogyszentpal.hu/index.php/telepulesunk/tortenelem>

⁶ <https://lakossaginfor.hu/somogyszentpal/>

A faluban két elkülönülő szegregátum található (Árpád utca és Ady Endre utca), amelyekben a lakók túlnyomó többsége mélyszegénységben él. A lakások több mint fele komfort nélküli, a munkanélküliség meghaladja a 80 százalékot, és a 15-59 éves korosztály közel kétharmada legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezik. Jelen tanulmány szerzőjének kutatásai szerint (Vidák 2023b) a somogyszentpáli fiatalok körében gyakori a dohányzás, az alkoholfogyasztás és az energiatartalék-fogyasztás, valamint megjelennek az új típusú pszichoaktív szerek, mint a „kristály” és a „biofű”. A szerhasználat elterjedését a társadalmi kirekesztettség, a szegénység, a szülői minták hiánya és a korlátozott prevenciók lehetőségei is erősítik. A kutatás rávilágít arra, hogy a fiataloknak gyakran hiányoznak az alapvető szociális és önreflexiós kompetenciáik, valamint a segítségkérés képessége, ami megnehezíti a problémák korai felismerését és kezelését.

1. ábra. A népesség megoszlása Somogyszentpálon a legmagasabb iskolai végzettség szerint (2001 – 2011 – 2022)

Forrás: KSH Népszámlálás 2022.

A Somogyszentpálra jellemző alacsony iskolai végzettség jól mutatja a település tartósan hátrányos helyzetét. A 2022-es népszámlálási adatok szerint a lakosság jelentős része legfeljebb az általános iskola nyolc osztályát végezte el, miközben az érettséggel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az országos átlaghoz képest rendkívül alacsony. Ez a kép nemcsak az egyéni munkaerőpiaci esélyeket korlátozza, hanem strukturálisan is

rögzíti a település gazdasági és társadalmi lemaradását. Az alacsony végzettség szorosan összefügg a magas munkanélküliséggel, az alacsony jövedelmi szinttel és a gyenge közösségi önszerveződéssel, vagyis azokkal a tényezőkkel, amelyek együttesen a hátrányos helyzet újratermelődéséhez vezetnek. Ezért különösen fontosak azok a helyi, alulról jövő kezdeményezések, amelyek a tanulás, az önkéntesség és a közösségi együttműködés erősítésén keresztül próbálnak kitörési pontot teremteni. Más településeken, mint például Bag⁷ vagy Ózd⁸ környékén, már bizonyították, hogy a helyi közösség mozgósítása képes javítani az iskolai eredményességet és a társadalmi integrációt – Somogyszentpál számára is ez jelentheti a reális fejlődési irányt.

A szegregátumok társadalmi és fizikai elszigeteltségét tovább erősíti, hogy a település központjától távol, gyenge közlekedési infrastruktúrával rendelkező területen helyezkednek el, így a mindennapi közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális ellátás) elérése is nehezített. 2018 és 2021 között Somogyszentpálon valósult meg az EFOP-1.6.2-16 „Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal” című európai uniós projekt, amely során létrejött a Csillagpont Községi Ház, ami a hátrányos helyzetű fiatalok és családok számára biztosított közösségi, oktatási és kulturális szolgáltatásokat (Vidák 2023a).

A Csillagpont Községi Ház (Perjési Pajta) 2022 óta működik tehát Somogyszentpálon az uniós felzárkóztató program eredményeként. A ház a település szegregált lakóövezetében élő, hátrányos helyzetű fiatalok számára kínál közösségi és kulturális programokat, amelyek célja a társadalmi integráció elősegítése és a szabadidő értelmes eltöltésének támogatása. Működésében kulcsszerepet játszik az önkéntesség, amely a kezdeti, alkalmi („akcionalista”) formából mára rendszeres és epizodikus önkéntes tevékenységgé fejlődött. A Csillagpont programjai – például a tanoda jellegű foglalkozások, valamint a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa programhoz kapcsolódó közösségi események – hozzájárultak ahhoz, hogy a helyi fiatalok tanulmányi eredményei és szociális készségei fejlődjenek, és erősödjön a helyi közösség kohéziója (Vidák 2023a). A közösségi ház a Veszprém-Balaton 2023 projekt után még egy évig töltötte be közösség és készségfejlesztő funkcióját, az elmúlt közel másfél évben alkalomszerűen, főként önkéntes alapon szervezett itt programokat a Megoldás a Biztonságra Alapítvány.⁹

⁷ <https://bagazs.org/munkank/>

⁸ <https://vanhelyed.org/>

⁹ https://www.facebook.com/profile.php?id=100069461374355&locale=hu_HU

A YOU(TH) CARE FOR CHANGE PROGRAM SOMOGYSZETPÁLI EREDMÉNYEI 2025-BEN

2025-ben a település új közösségi aktivitásai a Megoldás a Biztonságra Alapítvány koordinálásában, a YOU(th) CARE for Change elnevezésű nemzetközi ifjúsági program keretében valósultak meg. A projektet az EU-DEAR Programme társfinanszírozásában, 12 ország (8 európai uniós és 4 mediterrán régiós) partnerségében valósítják meg 2023 és 2027 között. Célja a fiatalok (14-25 évesek) bevonása a globális kihívások — klímaváltozás, emberi jogok, nemek közötti egyenlőség és fenntarthatóság — kapcsán folytatott cselekvő párbeszédbe, valamint helyi közösségi akciók megvalósítása a gondoskodás (CARE) szemlélet mentén.¹⁰

A program részeként 2025 júniusában Somogyszentpálon került sor egy ifjúsági kerekasztalra és workshopra, amelyen a helyi fiatalok mellett hazai és nemzetközi önkéntesek is részt vettek. A rendezvény után a résztvevők közösen ellátogattak a korábbi EFOP-projekt keretében létrejött Csillagpont Községi Házhoz, ahol felfigyeltek a ház melletti rozsdás, omladozó és életveszélyes állapotú buszmegállóra. Ekkor a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület egyik francia önkéntese felajánlotta, hogy elkészíti az új buszmegálló tervrajzát, és a helyi fiatalokkal, valamint a korábbi önkéntesekkel közösen meg is építik azt. Ez a kezdeményezés a „Együtt a megállóért” program alapgondolatát adta: egy konkrét közösségi probléma kollektív, részvételi megoldását.

Mindezt megelőzte, hogy 2025. május 23-a és 25-e között a településen részvételi filmes workshopot is tartottak az ELTE Kommunikáció és Média Tanszék hallgatói és a Megoldás a Biztonságra Alapítvány szervezésében, amelyen 25 hátrányos helyzetű helyi fiatal vett részt. A részvételi filmezés olyan eszköz, amely lehetővé teszi, hogy hátrányos helyzetű közösségek saját történeteiket és problémáikat saját szemszögükből mutassák be, így valódi hangot kapjanak a nyilvánosságban. Ez a módszer egyszerre erősíti a közösségi részvételt és csökkenti a társadalmi láthatatlanságot, mert a résztvevők aktívan alakítják a róluk szóló narratívát. A közösségi alapú filmezés így az oktatási és társadalmi egyenlőtlenségek elleni küzdelem hatékony eszközévé válik (Vidák 2024). A workshop során már kihangosították a fiatalok a

¹⁰ <https://dearprogramme.eu/project/youth-care-for-change/>

buszmegálló problémáját, de a konkrét eset feldolgozására egy későbbi, 2025 júniusi ifjúsági program keretében az ügyvideó módszertanát alkalmazva került sor. Az „ügyvideó” olyan részvételi filmezési módszer, amelynek célja, hogy a helyi közösségek – különösen a hátrányos helyzetű, vagy roma közösségek – saját ügyeikről, problémáikról és értékeikről saját hangjukon készíthessenek rövid, közösségi videókat. Az Ügyvideó Hálózat (CERV-P-2023-0316, Media Universalis Alapítvány) keretében ez a módszer lehetőséget teremt arra, hogy a résztvevők – roma fiatalok, civil szervezetek, fiatal filmesek és egyetemi hallgatók – mobiltelefonos videóműhelyekben tanulják meg, miként lehet a film eszközeivel véleményt formálni, információt közölni és társadalmi ügyeket képviselni. Az ügyvideó tehát nem csupán egy filmes formátum, hanem társadalmi eszköz is a demokratikus részvétel és az önkifejezés erősítésére. A közös alkotási folyamat során a résztvevők helyi értékeket, közösségi célokat és társadalmi problémákat dolgoznak fel, amelyeket sajtókampányokon és nyilvános bemutatókon keresztül is megosztanak. A kezdeményezés lényege, hogy a roma közösségek saját narratíváikat formálhassák meg és tegyék láthatóvá azokat, így az ügyvideó egyszerre műfaj, módszertan és társadalmi innováció.¹¹

A Somogyszentpálon készült filmekben a fiatalok bemutatták, hogy a szegregátum egyetlen buszmegállója több évtizede használhatatlan, a gyerekek félnek beállni a tető alá, mert a szerkezet korrodált és beázik. A korábbi években több civil szervezet ígéretet tett a megálló felújítására, azonban e próbálkozások rendre elmaradtak. A részvételi filmezés lehetőséget adott a fiataloknak, hogy saját hangjukon fogalmazzák meg igényeiket, és a videókon keresztül közvetlenül képviseljék közösségük ügyét.

A projekt megvalósítása

A buszmegálló állapota és a probléma azonosítása. A somogyszentpáli szegregátum egyetlen buszmegállója évtizedek óta folyamatosan romló állapotban volt. A vasvázás szerkezet rozsdás, beázó és szerkezetileg instabil lett, ezért a helyiek – különösen a gyermekek – már nem merték használni. A megálló a Kisperjés településrészen, a Csillagpont Közösségi Ház mellett áll, így napi szinten érintette a probléma a szegregátumban élő családokat és diákokat, akik a környező településekre ingáztak.

¹¹ <https://kozosertekeink.hu/tamogatott/646>

A helyiek és a fiatalok egyöntetűen panaszkodtak a megálló állapotára, amely hosszú ideje nem biztosított védelmet az időjárás ellen. Az elmúlt években több civil szervezet és önkormányzati szereplő is ígéretet tett a felújításra, azonban tényleges beavatkozás soha nem történt. Ez az ismétlődő csalódás tovább növelte a közösség kiszolgáltatottságát és az intézményekbe vetett bizalom hiányát. A probléma 2025 tavaszán vált újra központi témává a részvételi filmes workshop során, amikor a fiatalok saját készítésű „ügyvideóikban” mutatták be, mennyire hiányzik számukra egy biztonságos, esztétikus és használható buszmegálló.

A francia ács önkéntes ötlete és szerepe, valamint az új buszmegálló kivitelezése. A változást egy fiatal francia önkéntes, Louise, a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület európai önkéntese hozta el. Louise hivatásos vándorács,¹² aki Franciaország különböző régióiban és történelmi épületein – többek között a párizsi Notre-Dame felújításán – szerzett szakmai tapasztalatot. 2025-ben Magyarországon, a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesületnél töltött önkéntes évének záró időszakában (július-augusztus) célul tűzte ki, hogy a helyi fiatalokkal közösen megtervezi és felépíti Somogyszentpál új buszmegállóját. A projekt időkorlátját Louise szerződésének lejáratá határozta meg: augusztus 20-ig be kellett fejezni az építést, hogy a megálló a nyár végére átadható legyen.

A kivitelezés alapanyagait részben a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület biztosította, amely a faanyagot vásárolta meg és gondoskodott a logisztikai háttérrel. A tetőfedéshez használt cserép újrahasznosított anyagból származott, amelyet helyi lakosok ajánlottak fel.

Louise saját szerszámaint is magával hozta, de a projekt igazi közösségi ereje abban mutatkozott meg, hogy a hiányzó eszközöket – mint a csavarbehajtó, a fúró vagy a flex – a település lakói adták kölcsön. Így a buszmegálló építése a közösségi összefogás szimbolikus és gyakorlati példájává vált.

A megvalósítás folyamata. Az építési munkálatok több hétvégén keresztül, július és augusztus folyamán zajlottak. A projektben összesen mintegy 20-25 fő vett részt aktívan a három hétvége során: közülük 4 volt nemzetközi önkéntes (Franciaországból, Németországból és Oroszországból), valamint 15-18 helyi lakos, főként roma fiatalok és szüleik. A résztvevők

¹² A vándorács: charpentier itinérant á compagnon du devoir. A „Les Compagnons Du Devoir” a franciaországi állami szakképzési rendszer mellett működő, a középkori céhes hagyományokra épülő speciális szakképzési forma, amely a kézműves szakmák szakmai alapképzésén kívül a fiatal szakmunkások számára szervezett mesterképzés lehetőségét is magában foglalja.

Lásd: <https://evosz.hu/szakképzés,-pályaválasztás/szakképzés/783-a-les-compagnons-du-devoir-franciaorszagi-szakképző-intezmény-2>

között többen korábban már kapcsolatban álltak a Csillagpont Közösségi Házzal vagy a Fekete Sereg Egyesülettel, így az együttműködés részben korábbi bizalmi hálókra épült.

A munkafolyamatok közé tartoztak a vázszerkezet kialakítása, a tetőszerkezet megépítése, a festés és a pad kialakítása. A munka minden hétvégén újabb helyi önkénteseket vonzott be, akik a fizikai munka mellett ételt, alapanyagokat és eszközöket is hoztak.

A buszmegálló elkészülte után 2025. augusztus 20-án, Magyarország nemzeti ünnepén tartották az avatőünnepséget, amelyet közös főzés és zenés program kísért. Az esemény nemcsak az új építmény átadását jelentette, hanem a helyi közösség és a nemzetközi fiatalok közös sikerének megünneplését is. A megálló ma már a település fiataljai számára nemcsak közlekedési pont, hanem találkozóhely, a közösség új szimbolikus közttere, amely 0-24 órában biztonságos, nyitott és élő közösségi térként szolgál.

A RÉSZTVEVŐK ÉS AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS JELLEMZŐI AZ „EGYÜTT A MEGÁLLÓÉRT” PROJEKTBEN

A civil szervezetek szerepe

A „Együtt a megállóért” projekt a Balaton térségében működő civil szervezetek szoros együttműködésével valósult meg, amelyek korábban is aktív szereplői voltak az ifjúsági és közösségfejlesztő programoknak. A projekt fő szervezője és koordinátora a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület volt, amely több mint húsz éve működik a fiatalok társadalmi részvételét és önkéntességét erősítő nemzetközi programok keretében. Az egyesület a YOU(th) CARE for Change program magyarországi megvalósítójaként kulcsszerepet vállalt a somogyszentpáli pilot-akció szervezésében, az önkéntesek fogadásában és a helyi közösséggel való kapcsolattartásban. A program szakmai és módszertani partnere volt a Megoldás a Biztonságra Alapítvány, amely a Balaton régióban ifjúsági és társadalmi felelősségvállalási projekteket koordinál, valamint a Nyugat-Balatoni Ifjúsági Egyesület (NYUBIF),¹³ amely az ifjúsági munkások és fiatalok közötti tudásmegosztást, tréningeket és hálózatosodást segíti elő.

További szakmai támogatást nyújtott az Azok Alapítvány, amely a közösségi művészet és az interkulturális párbeszéd fejlesztésében vett részt. A szervezetek közösen biztosították, hogy

¹³ <https://nyubif.hu/>

a projekt egyszerre legyen helyi beágyazottságú és nemzetközi szemléletű, erősítve ezzel a fiatalok aktív társadalmi szerepvállalását.

A nemzetközi önkéntesek hozzájárulása

A projekt sikerében meghatározó szerepet játszott a nemzetközi önkéntesek jelenléte, különösen Louise, a francia ács, aki a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület *European Solidarity Corps* programjának keretében vett részt a kezdeményezésben. Louise szakmai tudását a buszmegálló tervezésében és kivitelezésében kamatoztatta: 3D-s tervet készített, kiszámította a faanyag-igényt, és személyesen vezette az építési folyamatot. Vezetésével a résztvevők – köztük francia, német és orosz fiatal önkéntesek – megtapasztalhatták, miként erősíthető a közösségi együttműködés és a kulturális megértés egy közös, kézzelfogható alkotás révén. Louise önkéntes szolgálata augusztusban ért véget, az elkészült buszmegálló pedig méltó lezárása lett magyarországi munkájának. A Fényes Hajnalka és Kiss Gabriella (2011) által leírt önkéntességtípusok alapján a projektben részt vevő önkéntesek tevékenysége az új típusú, reflexív önkéntesség kategóriájába sorolható. E forma a későmodern társadalmak individualizált, élményorientált és projektalapú részvételét jelenti, ahol az önkéntesek nem kizárólag altruista indíttatásból, hanem szakmai fejlődés, kulturális tapasztalatszerzés és önmegvalósítás céljából vesznek részt a közösségi munkában. A reflexív önkéntesség lényege, hogy a résztvevők tudatosan választanak rövidebb, de intenzív elköteleződést igénylő feladatokat, amelyekben a személyes kompetenciák és a társadalmi felelősségvállalás egyszerre jelennek meg. Louise és társai munkája – amely egyszerre volt közösségépítő és tanulási folyamat – jól példázza az interkulturális, projektjellegű reflexív önkéntességet, amely az önkifejezést, a közösségi hasznot és a társadalmi integrációt egyaránt szolgálja (Fényes – Kiss 2011).

Ezzel párhuzamosan az „Együtt a megállóért” projekt önkénteseinek tevékenysége szorosan kapcsolódik Bartal Anna Mária (2023) epizodikus önkéntesség-fogalmához is, amely az önkéntesség rugalmas, időben korlátozott, de nagy hatású formáját jelenti. Az ilyen önkéntesek – mint Louise és társai – jellemzően egy-egy meghatározott projekt vagy időszak erejéig kapcsolódnak be a munkába, ám elkötelezetten és magas motivációval dolgoznak. A buszmegálló építésében részt vevő fiatalok nemcsak a közösségi infrastruktúra fejlesztéséhez járultak hozzá, hanem kulturális és társadalmi tapasztalatokat is szereztek, amelyek elősegítik az empátia, az együttműködés és a közösségi felelősség erősödését. Bartal (2023) szerint az

epizodikus önkéntesség kaput nyithat a mélyebb és hosszabb távú közösségi részvétel felé, miközben az önkéntesek számára lehetőséget teremt az önkifejezésre és a társadalmi hasznosság megélésére. A két elméleti megközelítés – a reflexív és az epizodikus önkéntesség – közös metszete éppen ebben rejlik: mindkettő a személyes motiváció és a közösségi cselekvés integrációját hangsúlyozza, ahol az önkéntes egyszerre tanul, alkot és teremt társadalmi értéket (Bartal 2023; Fényes – Kiss 2011).

A helyi roma fiatalok bevonása és motivációja

A projekt egyik legnagyobb értéke a helyi roma fiatalok és családok aktív részvétele volt. A Kisperjés szegregátumban élő fiatalok és felnőttek a kezdetektől bekapcsolódtak a munkába: segítettek a tereprendezésben, az alapozásban, a festésben és az eszközök biztosításában.

A közös cél – egy új, biztonságos buszmegálló felépítése – erős motivációt jelentett a közösség számára. A korábbi években a megálló felújítására tett beteljesületlen ígérek miatt a helyiek csalódottsággal és bizalmatlansággal viszonyultak az ilyen típusú beavatkozásokhoz, azonban a mostani, valóban megvalósult közösségi építés visszaadta számukra a hitet az együttműködés erejében. A fiatalok számára ez a tapasztalat nemcsak fizikai munka, hanem tanulási folyamat is volt – megtapasztalhatták, hogy képesek hatással lenni a saját környezetükre és jövőjükre. A helyi lakosok etnikai hovatartozására és a projekt társadalmi hatásaira vonatkozó információk a terepmunka során végzett interjúkból, helyi önkormányzati adatokból származnak. A kutatás nem etnikai alapú adatgyűjtésre törekedett, hanem a közösségi részvétel és társadalmi integráció szempontjából vizsgálta a roma és nem roma lakosok együttműködését.

KIHÍVÁSOK ÉS MEGOLDÁSOK AZ „EGYÜTT A MEGÁLLÓÉRT” PROJEKTBEN

Anyagi, szervezési és logisztikai nehézségek

A buszmegálló megépítése teljes mértékben önkéntes alapon valósult meg, külső finanszírozás nélkül. A civil szervezetek – köztük a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület, a Megoldás a Biztonságra Alapítvány és a Nyugat-Balatoni Ifjúsági Egyesület – saját erőforrásaikra és partnerségi hálózataikra támaszkodtak. A projekt szervezése komoly logisztikai kihívást jelentett, mivel az önkéntesek túlnyomó többsége nem a településen él, hanem a Balaton-felvidék vagy a főváros térségéből érkezett. Ennek következtében a közös időpontok egyeztetése – figyelembe véve a résztvevők munkarendjét és iskolai elfoglaltságát – jelentős

koordinációt igényelt. A faanyag és az eszközök tárolása szintén nehézséget okozott, hiszen a helyszínen nem állt rendelkezésre fedett, biztonságos raktár. Ebben a helyi lakosok kulcsszerepet vállaltak: saját udvaraikban és melléképületeikben biztosítottak helyet az anyagok és szerszámok tárolására. Ez a gesztus nemcsak gyakorlati segítség volt, hanem a bizalom és a közösségi felelősségvállalás első jele is.

A közösségi részvétel akadályai és azok áthidalása

A projekt kezdeti időszakában a helyi közösség részéről bizalmatlanság és bizonytalanság volt tapasztalható. Sokan nem értették, miért érkeztek idegen fiatalok és önkéntesek, és nehezen hitték el, hogy egy teljesen önkéntes kezdeményezésből valóban megépülhet az új buszmegálló. A szegregátumban élő emberek korábbi tapasztalatai – különösen a félbemaradt vagy elmaradt fejlesztési ígérek – miatt kezdetben nem látták reálisnak a projektet. Az áttörés fokozatosan, a személyes jelenlét és a hétvégi közös munka révén történt meg.

Hétről hétre egyre többen kapcsolódtak be: először a gyerekek és fiatalok, majd a felnőttek is csatlakoztak. A közös cél, a fizikai munka és az együtt töltött idő látható és kézzelfogható eredményt teremtett, amely erősítette a közösség önbizalmát és hitelességet adott a civil szervezetek tevékenységének. A bizalom és az együttműködés így nemcsak a projekt sikeréhez járult hozzá, hanem hosszabb távon is pozitív mintát mutatott a helyi társadalom számára az önkéntes cselekvés erejéről.

A projekt során előfordult néhány kisebb konfliktushelyzet, főként a közösségi munka értelmezéséből adódóan. Többen úgy gondolták, hogy a részvételükért anyagi juttatást kapnak, hiszen az önkéntesség fogalma és gyakorlata korábban nem volt jelen a szegregátumban élők mindennapjaiban. A félreértéseket személyes beszélgetésekkel, közös értelmezéssel és az átláthatóság biztosításával sikerült feloldani. Amikor a résztvevők megértették, hogy a megálló értük és nekik épül, és hogy a közös munka valódi célja a saját életkörüzetük javítása, a motiváció és az elköteleződés megerősödött. E helyzetek rávilágítottak arra, hogy a közösségi beavatkozások során a részvétel kultúráját is építeni kell – időt, figyelmet és párbeszédet igényel annak megértése, mit jelent az önkéntes együttműködés. A folyamat végére a helyi lakosok nemcsak elfogadták, hanem maguk is aktív kezdeményezőivé váltak a projektnek. A tapasztalat szerint a személyes példamutatás, a folyamatos kommunikáció és a közös sikerélmény a leghatékonyabb eszköz a kezdeti ellenállás leküzdésére.

EREDMÉNYEK ÉS ÖSSZEGZÉS

A projekt legkézzelfoghatóbb és egyben legmaradandóbb eredménye az új buszmegálló megépítése volt, amely egyszerre tölt be funkcionális, esztétikai és szimbolikus szerepet. Az építmény nem csupán a mindennapi közlekedést könnyíti meg, hanem a közösségi összefogás fizikai megtestesítőjévé is vált: látható jelként hirdeti, hogy a helyi lakosok és az önkéntesek közösen képesek voltak létrehozni valamit, ami az egész település javát szolgálja. A megvalósítás önkéntes munkával, a helyi lakosok és külső civil szervezetek együttműködésében történt, ami önmagában is ritka és példamutató társadalmi teljesítmény. A buszmegálló szimbolikus jelentősége azonban messze túlmutat az építészeti eredményen: a kezdeti bizalmatlanság és távolságtartás fokozatosan a bizalom, a partnerség és a közös cselekvés élményévé alakult. A helyi közösség, különösen a fiatalok és a családok körében, megtapasztalta, hogy az együttműködés nem külső segítség, hanem egyenrangú részvétel és közös felelősségvállalás.

A projektben részt vevő önkéntesek számára a közös munka szakmai és személyes fejlődési lehetőséget is jelentett. A külső, nemzetközi önkéntesek a helyszíni tapasztalataik révén mélyebb betekintést nyertek a vidéki, hátrányos helyzetű közösségek mindennapjaiba, miközben megtapasztalták, hogy az önkéntesség nem csupán segítségnyújtás, hanem tanulási folyamat is, amely fejleszti az empátiát, az önreflexiót és a társadalmi érzékenységet. A helyi fiatalok számára pedig az építésben való részvétel erősítette az önbizalmat és a cselekvőképességbe vetett hitet: megtapasztalták, hogy a közös munka kézzelfogható eredményt hoz, és hogy a közösségi részvételnek valódi értéke van. A projekt során kialakult új kapcsolatok, szerepek és tanulási minták a közösség egészét formálták, hozzájárulva a társadalmi tőke erősödéséhez és a hosszú távú közösségi aktivitás fenntartásához.

A projekt hosszabb távú eredménye nemcsak az új buszmegálló megépítése, hanem a közösségi önszerveződés és felelősségvállalás megerősödése is. A közös építési folyamat során szerzett tapasztalatok alapot teremtenek jövőbeli helyi kezdeményezésekhez és ifjúsági programokhoz, miközben erősítették a lakosokban azt a tudatot, hogy képesek saját környezetük alakítására. Az „Együtt a megállóért” projekt így hozzájárult a helyi identitás, a bizalom és a társadalmi tőke fejlődéséhez, egyben bizonyítva, hogy a közösségi önkéntesség hosszú távon is fenntartható fejlődési folyamatokat indíthat el.

Az építési folyamat több héten át zajlott, ahol hétvégéken újabb önkéntesek, helyi lakosok, gyermekek és szülők csatlakoztak a munkához. A közös tevékenység során olyan interkulturális és intergenerációs tanulási helyzetek jöttek létre, amelyek túlmutattak a pusztai fizikai munkavégzés keretein: a különböző országokból érkező fiatalok és a helyi roma családok kölcsönösen tanulhattak egymástól, miközben a szakmai ismeretek – ácsmesterség, újrahasznosítás, tervezés – mellett a szociális kompetenciák (kommunikáció, együttműködés, konfliktuskezelés) is fejlődtek. A folyamat kezdetén a nyelvi akadályok és a kulturális különbségek természetes feszültségeket okoztak, ám ezek fokozatos leküzdése maga is tanulási tapasztalattá vált: a közös munka, a nonverbális kommunikáció és a kölcsönös segítség révén új, bizalomra alapuló párbeszéd jött létre a csoportok között. Emellett a hétvégi közösségi események – közös főzés, zenélés, tánc – jelentősen hozzájárultak a kulturális különbségek oldásához és a bizalom építéséhez, így a program nem csupán egy új infrastruktúra létrejöttét eredményezte, hanem egy működő tanuló közösséget is, ahol fiatalok, felnőttek és önkéntesek együtt élték át az aktív részvétel, a közös alkotás és a szolidaritás élményét. A szakirodalom rámutat arra, hogy az ilyen típusú intergenerációs és interkulturális önkéntes tevékenységek nemcsak közösségépítő szerepet töltenek be, hanem tanulási és fejlődési keretet is biztosítanak a résztvevők számára: az European Federation for Intercultural Learning tanulmánya például azt fogalmazza meg, hogy az interkulturális és intergenerációs tanulás két egymással szorosan összefüggő folyamat, melyek komplex interakciókban valósulnak meg (EFIL 2011). Ugyanakkor a friss kutatások azt is alátámasztják, hogy az intergenerációs önkéntesség növeli a közösségi összetartozás érzését, javítja a társadalmi kapcsolatokat, és támogatja a kulturális kompetenciák fejlődését fiatalok és idősebb korosztályok között egyaránt (Volunteer Canada 2023). Mindebből következik, hogy az általunk vizsgált projekt tanulási szituációi nem véletlenszerűek, hanem jellemzők rájuk azok a modern önkéntes keretek, amelyek egyszerre kínálnak szakmai tanulást, kulturális átélhetőséget és generációk közötti tapasztalatcserét.

Az „Együtt a megállóért” kezdeményezés legfőbb tanulsága, hogy az önkéntesség sokkal több, mint segítségnyújtás: olyan közösségi erőforrás, amely képes hidat képezni különböző társadalmi csoportok között, és elindítani az önszerveződés folyamatát. A projekt során a közös munka nemcsak egy új buszmegállót hozott létre, hanem megerősítette a bizalmat, az együttműködést és a felelősségvállalás érzését is. Az önkéntesek és a helyi lakosok

partnersége bebizonyította, hogy a közösségfejlesztés legfontosabb feltétele az egyenrangú részvétel és a kölcsönös tanulás. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az ilyen kis, de emberi léptékű projektek képesek hosszabb távon is fenntartható változásokat elindítani, erősítve a helyi identitást és a társadalmi tőkét. A buszmegálló ma már nemcsak egy közlekedési eszköz, hanem a közösségi önkéntesség szimbóluma – annak bizonyítéka, hogy az összefogás és az emberi kapcsolatok képesek valós társadalmi változást létrehozni.

IRODALOM

Bartal, Anna Mária (2023): Kihívás és/vagy lehetőség? – Szakirodalmi ajánlások az epizodikus önkéntesek toborzásához, foglalkoztatásához és megtartásához. *Önkéntes Szemle*, 3(1) pp. 130-148.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.130-148>

European Federation for Intercultural Learning. (2011): *Intercultural volunteer work in intergenerational context: Youth organisations supporting learning processes in families hosting long-term exchange participants. Report of the study session held in cooperation with the Council of Europe, European Youth Centre, Strasbourg, 13-20 February 2011.*

Fényes Hajnalka – Kiss Gabriella (2011): Az önkéntesség szociológiája. *Kultúra és Közösség*, 3(1) pp. 35-47.

Imre Anna (2015): *Lehetőségek és akadályok a tanórán kívüli tanulásban: délutáni foglalkozások és pedagógusi munkaterhek.* In. Szemerszki Marianna (szerk.): *Hátrányos helyzet és iskolai eredményesség. Az általános iskolák hátránykompenzáló lehetőségei.* Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, pp. 75-100.

Vidák Gábor(2023a): Élet a Csillagpontban – Az önkéntesség szerepe a hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatásában Somogy-szentpálon. *Önkéntes Szemle*, 3(4) pp. 135-153.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.4.135-30>

Vidák Gábor (2023b). Szerhasználati szokások és problémák a hátrányos helyzetű településeken élő 12–14 éves fiatalok körében. XI. Romológus konferencia Tanulmánykötet, Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, pp. 91-107.

Vidák Gábor (2024). Részvételi filmes workshop hatásvizsgálata Istvándi településen - Részvételi filmezés, mint híd a különböző társadalmi csoportok között, XII. Romológus konferencia Tanulmánykötet, Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs pp. 248-272.

Volunteer Canada (2023): *Building Belonging and Connection through Intergenerational Volunteering.* Brief submitted to the Standing Committee on Human Resources, Skills and Social Development and the Status of Persons with Disabilities (HUMA), December 1, 2023. Ottawa: Volunteer Canada.

Internetes hivatkozások

A Les Compagnons Du Devoir franciaországi szakképző intézmény, Letöltve 2025. október 28.
<https://evosz.hu/szakképzés,-pályaválasztás/szakképzés/783-a-les-compagnons-du-devoir-franciaorszagi-szakkepzo-intezmeny-2>

Bagázs Egyesület, <https://bagazs.org/munkank/> Letöltve. 2025. november 8.

Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület hivatalos weboldala. Letöltve. 2025. október 19. <https://fekete-sereg.hu/>

Közös Értékeink, Ügyvideó hálózat – támogatott projekt. Letöltve. 2025. október 24. <https://kozosertekeink.hu/tamogatott/646>

Lakosaginfo.hu. Somogyszentpál település adatai. Letöltve. 2025. október 24. <https://lakosaginfo.hu/somogyszentpal/>

Megoldás a Biztonságra Alapítvány. Rólunk. Letöltve. 2025. október 24. <https://megoldasabiztonsagra.hu/rolunk>

Megoldás a Biztonságra Alapítvány hivatalos közösségi oldala. Letöltve. 2025. október 28. https://www.facebook.com/profile.php?id=100069461374355&locale=hu_HU

Nyugat-Balatoni Ifjúsági Egyesület (NYUBIF). Főoldal. Letöltve. 2025. október 22. <https://nyubif.hu/>

Somogyszentpál Község Önkormányzata (2025) Településünk – Történelem és statisztikák. Elérhető: <https://www.somogyszentpal.hu>

Van helyed Alapítvány, <https://vanhelyed.org/> Letöltve. 2025. november 8.

YOU(th) CARE for Change Consortium (2023). Programme overview – EU-DEAR initiative on youth participation and care. Brussels: European Commission, DG INTPA.

<https://dearprogramme.eu/project/youth-care-for-change/> Letöltve. 2025. november 8.